

УДК 930.22(043)(477)"1920/1930"

Г.М. Васильчук,

кандидат історичних наук, доцент, докторант кафедри новітньої історії України
(Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка)

ПРОБЛЕМНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНИХ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ 20-30-Х РР. XX СТ.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

У статті розкриваються особливості сучасного історіографічного процесу в Україні. Зроблена спроба наукової класифікації дисертацій за проблемно-тематичними і хронологічними ознаками. Розкрито пріоритети сучасних історичних досліджень, враховуючи галузевий підхід.

Актуальність наукової класифікації тематики, структури і змісту дисертаційних праць із проблем соціально-економічного, політичного і культурно-освітнього розвитку українського суспільства 20-30-х рр. XX ст. зумовлена декількома обставинами: відсутністю координації подібних досліджень, розширенням багатопрофільності спеціалізованих рад по захисту дисертацій, а з другого – боку необхідністю з'ясування теоретико-методологічних засад та суто фактологічних пріоритетів історичної науки. Протягом п'ятнадцяти років, починаючи з 1991 р., в Україні захищено декілька тисяч кандидатських і докторських дисертацій, які стосуються базової історичної проблематики. Вони охоплюють різні періоди історії України, вирізняються науково-теоретичним та кваліфікаційним рівнем, відтак назріла потреба у систематизації дисертаційних робіт за проблемно-тематичним і хронологічним принципом.

До аналітичної розробки залучено близько 200 авторефератів кандидатських і докторських дисертацій, захищених в Україні або ностріфікованих упродовж 1991-2006 рр., що становить незначний відсоток загальної кількості кваліфікаційних праць, але є достатнім для проведення системного дослідження окресленої тематики. Їх наявність та проблематика дозволили виокремити наступні проблемно-фактологічні групи: історіографія та методологія, аграрні відносини, кооперація, суспільно-політичне життя, нова економічна політика, індустріалізація і розвиток промисловості, освіта, теорія та історія культури, національні меншини, церковно-державні відносини, персоналії. До пріоритетних напрямків, якщо взяти за показник кількість праць, слід віднести аграрну проблематику, суспільно-політичні відносини та культурно-освітній розвиток. Цей проблемно-тематичний блок дає найбільшу кількість кандидатських і докторських дисертацій, хоча кожен з них вирізняється специфікою і вичерпністю досліджень. Значна частина праць стосується періоду непу, а загалом 20-ті роки домінують у дисертаційних роботах.

Аграрна проблематика традиційно належала до пріоритетних напрямків української історичної науки. Вона стала домінуючою у 90-х рр. XX – початку XXI ст., враховуючи тематичний перелік дисертаційних досліджень. Розвиток українського села і селянства залишилися основним напрямком наукових зацікавлень, хоча змінилися теоретико-методологічні підходи. Фактично втратила інтерес в істориків проблема соціально-класових відносин, якою вирізнялася радянська історіографія, особливо у 70-80-х рр. Сучасних дослідників приваблює не класовий антагонізм, вибудований політологічними засадами "Короткого курсу ВКП(б)", а справжній стан соціальних відносин в українському селі: кількісний і професійний склад сільськогосподарських робітників, становище селян, розвиток господарств заможних селян, їх роль і місце у товариствах сільськогосподарської кооперації, зміни чисельності, структури і соціального статусу, соціально-економічна типологія [1; 2; 3]. Дисертації початку 90-х рр. віддзеркалювали певною мірою вплив методології радянської історіографії, відтак соціальні відносини на селі мали оптимістичне забарвлення. Починаючи з другої половини 90-х рр., у дисертаціях з аграрної проблематики набуває поширення критичний стиль висвітлення радянського періоду, особливо 30-х рр.

Історія громадських організацій селян спеціально не досліджується, як це було раніше, але розглядається у контексті селянського самоврядування та суспільно-політичних відносин [4; 5]. Організаційними формами самоврядування постають не комітети бідноти, не КНС, не сільські ради, хоч і вони згадуються, а "кооперативне самоврядування", земельні громади, селянські товариства взаємодопомоги (СТВ). В умовах формування тоталітарного суспільного ладу вони були частиною її системотворчих структур, відтак принципи селянського самоврядування віддзеркалювали владну вертикаль, яка мала територіально функції того чи іншого органу державної влади або партійної номенклатури, а не виразника соціальної самоорганізації.

Дослідження з історії кооперативного руху, які є самобутнім науковим напрямком в історіографії аграрних відносин, засвідчують факт економічної самоорганізації дрібних товаровиробників із виразними ознаками самоуправління, а з другого боку історики А.Г. Морозов, В.І. Марочко, О.В. Двойнікова, В.Є. Паскаленко, Л.Р. Дрогомирецька, І.А. Фареній, О.М. Атоян, В.М. Мазур, Є.П. Костик та інші підкреслюють феномен одержавлення кооперації селян. Стосовно проблематики самих дисертаційних досліджень з історії кооперації, то за назвами праць можна виокремити їхнє науково-теоретичне кредо: кооперативний рух у національних районах, український кооперативний рух, українська кооперація у громадсько-політичному житті, заможне селянство в кооперації, кооперація у сільському господарстві. Вони розкривають форми кооперації опосередковано, зосереджуючись на соціально-політичних відносинах. Предметними є дисертаційні роботи, які стосуються конкретних кооперативних систем – сільськогосподарської, кредитної, споживчої. Необхідно виділити галузевий підхід, тобто висвітлення конкретних організаційних форм кооперації, а також їх дослідження за економічно-географічними регіонами України. На сьогодні відсутня дисертаційна робота з історіографії кооперативного руху.

Кандидатські і докторські дисертації з аграрної історії 20-30-х рр. в Україні вирізняються розмаїттям базових науково-історичних проблем. Якщо виокремити ключові слова назв дисертацій, то вони засвідчують наступні пізнавальні зацікавлення сучасних дослідників: селянство Півдня України, українське село, селянський рух, земельне питання, еволюція трудових відносин, здійснення радянської продовольчої політики, аграрна політика, державна хлібозаготівельна політика, селянство і радянська влада. Так, кандидатські дисертації П.В. Слотюка, Н.А. Ковальової, В.П. Бурмаги стосувалися хлібозаготівельної, аграрної, продовольчої політики [6; 7; 8], хоч і захищені з дистанцією у 13 років. Підкреслюються карально-репресивна суть заготівель сільськогосподарської продукції, їх руйнівні наслідки, тобто спостерігається критичне висвітлення соціально-економічної політики радянської держави. Аграрна реформа, яку більшовики здійснювали щонайменше протягом 20 років, не знайшла належного історичного дослідження в Україні, тому що переважала суспільно-політична проблематика. У 1995 р. та 2000 р. були захищені дисертації на одну і ту ж тему – селянство і радянська влада, але у різні хронологічні періоди: робота В.І. Саричева стосувалася 1925-1929 рр., а Н.Р. Романець – 1928-1933 рр. Назви абсолютно однакові, проте проблеми суттєво вирізнялися, враховуючи специфіку другої половини 20-х рр. та першу п'ятирічку сталінської модернізації соціально-економічних відносин на початку 30-х рр. Обоє дослідників виділили форми і специфіку "руху селянського опору". На цю тему була захищена кандидатська дисертація Я.В. Мотенка, обмежена територією Харківської губернії. Трудові відносини дослідники ототожнюють з відносинами найму робочої сили, умовами праці сільськогосподарських робітників [9], не торкаючись розподілу праці у сільському господарстві, її використання у колгоспно-радгоспному секторі, а також діяльності кустарного підприємництва.

Для дисертацій характерна загальна постановка проблеми, а також ув'язка назви до періоду або виразного політичного явища, яке набуло статусу поняття в історіографічному процесі. Така концептуальна парадигма характерна для докторських дисертацій Ю.В. Котляра, Г.Т. Капустян, захищених у різних містах, але дуже схожих за структурою і теоретично-фактологічним дискурсом. Перша стосувалася селянства Півдня України у роки непу, а друга становища українського села в умовах радянського політичного режиму 20-х років. Другий розділ дисертаційної роботи Котляра стосується періоду 1917-1920 рр., виокремлений у якості "передумови" непу, хоч він має історичну специфіку, а проблеми "психолого-ментальні особливості селянина", "аграрне питання у роки української національної революції і громадянської війни" варті самостійного наукового дослідження. Проблеми надзвичайно складні і водночас суперечливі, які необхідно розглядати у контексті питань війни і миру, радикалізму більшовицької модернізації соціально-економічних відносин поліпартійності, для висвітлення яких одного слова "ментальність" недостатньо. Другий розділ дослідник присвятив з'ясуванню початкового періоду непу – його правових відносин та переходу від "воєнного комунізму", які мають відношення до селянства, але опосередковано – через податкову політику. Селянська проблематика "замаскована" звичними для історіографії підходами: оцінка продрозкладки і продподатку, запровадження непу, його перспективи. Наступний перелік тематики, якої торкається Котляр, вражає своїм розмаїттям: селянська складова господарських відносин, сільськогосподарська кооперація, економічне становище національних меншин, селянські організації та політичні об'єднання, репресивні заходи, антибільшовицький повстанський рух, хлібозаготівельна криза 1927-1928 рр., економічні форми протесту сільського населення, початок колективізації селянських господарств. Навіть для Півдня України, а він був основним регіоном зерновиробництва, подібний проблемно-тематичний набір видається схематичним і переобтяженим фундаментальними процесами в українському селі.

Дисертація Г.Т. Капустян виглядає значно простіше, позаяк спостерігається адаптація радянської історіографічної схеми в контексті нової політологічної оцінки. Фактологічно другий розділ стосується діяльності партійних, радянських та громадських організацій, а решта висвітлює ставлення селян до влади, "вибори" представницьких органів, економічного розвитку селянських господарств, соціального протистояння і руху опору, репресій.

Фактично залишається поза увагою історичних досліджень кваліфікованого рівня масова колективізація, політика розкуркулення, причини і наслідки голодомору 1932-1933 рр., соціально-правовий статус колгоспного селянства, динаміка сільськогосподарського виробництва, особливо упродовж другої половини 30-х рр. Малодослідженими є економічно-господарські відносини України та Росії у царині сільського господарства, їх роль і місце у формуванні союзного бюджету, експортного фонду, продовольчого резерву, оподаткування тощо. Історіографічна ситуація щодо аграрної проблематики формується під впливом декількох факторів: позиції наукового керівника, відсутності централізованої координації у формуванні наукових досліджень, політичною кон'юктурою, соціальними замовленнями, джерельною базою, теоретико-методологічною складністю проблеми, руйнуванням одних стереотипів та становленням чергових ідеологем.

Характерною ознакою дисертаційних праць з аграрної проблематики є дублювання хронологічної і тематичної періодизації 20-х рр. Визначення "період непу" або "доба непу" набув своєрідного хронометра соціально-економічних і політичних явищ. Одні дослідники вказують роки, а інші обмежуються вербальним виразником. Інколи вислів "у роки непу" є механічною, яка не завжди узгоджується з тематикою і стратегією непу.

Безпосереднє відношення до непівської тематики мають дисертаційні дослідження О.О. Сушка про становлення і функціонування приватного підприємництва, В.І. Гринчуцького про діяльність промислових трестів, В.В. Лантуха про систему торгівлі, О.А. Пиріг про ринкові відносини, Ю.П. Волосника про розвиток приватнопідприємницької системи на фінансово-кредитному ринку. Чотири докторських дисертації, які висвітлюють різні аспекти реалізації непу в Україні, безумовно є вагомим внеском до історіографії проблеми.

Неп досліджують переважно за галузевим принципом, але з'являються дисертації за територіальною ознакою [10]. Регулювання ринкових відносин на споживчому ринку вивчала К.В. Лобач [11], особливості управління промисловістю дослідив О.М. Бут [12]. Становища робітників у роки непу торкнувся В.Ф. Колесник [13], а роль і місце жінки в індустріалізації виявила О.О. Кривуля [14].

Набуває активного вивчення соціально-економічна, демографічна і культурно-освітня проблематика розвитку міст. Радянська історіографія розглядала їх у контексті історії робітничого класу та здійснення індустріалізації. Сучасна українська історіографія поповнилася працями Д.К. Гриня, Н.І. Коцур, І.В. Іщенко, О.Б. Комарницького, які показали демографічні процеси, соціальне становище міського населення, соціальні аномалії і політичну ситуацію у містах.

Суспільно-політична тематика викликає особливе зацікавлення дослідників українського суспільства 20-30-х рр. Вона вирізняється широтою проблематики, подоланням попередніх стереотипів висвітлення, характерних для радянської історіографії. Фактично зникла тема ролі партії у суспільному розвитку, але досліджуються українські та російські партії, партійно-державна номенклатура, які тривалий час були "табуйовані". Їх діяльність досліджували Т.А. Бевз, Г.О. Лебедева, М.О. Фролов, М.С. Дорошко, з них дві докторські дисертації, тобто, науково-теоретичний рівень неухильно зростає. Історики зосереджуються на суспільно-політичних факторах впливу на селян, з'ясовують особливості повстанського руху на початку 20-х рр., досліджують політичну культуру радянських чиновників періоду непу. Декілька кандидатських дисертацій присвячено робітничорівнянському руху та діяльності НК РСІ УРСР [15], а загалом діяльність державної номенклатури залишається малодослідженою, особливо на рівні наркоматів.

Політичні репресії в Україні 20-30-х рр. стали однією з пріоритетних проблем, яка викликала публіцистичний бум, а також спонукала низку дисертаційних досліджень. До них слід віднести роботи В. Жезицького, В. Нікольського, О. Осмоловської, В. Очеретянка, В. Ченцова, М. Шитюка, С. Білоконя, у яких показано механізм терору, система Гулагу, наслідки репресій проти різних соціально-професійних груп населення. Перелічені праці та інші вирізняються фактологічним контекстом. Концептуально дисертації з питань масових репресій є однотипними, які викривають злочинну політику тоталітарного режиму, особисту причетність Сталіна та високопосадовців силових структур.

Колосальна кількість дисертацій, судячи з авторефератів, присвячена формуванню і розвитку системи освіти, становленню радянської інтелігенції, трансформаційним змінам у царині культури, церковно-державним відносинам, українізації, національним меншинам, українському національному відродженню, персоналіям. Вони охоплюють три складові духовної життєдіяльності суспільства: освіту, культуру, релігію. Кожна з них має власну специфіку дослідження, вирізняється станом науково-теоретичної розробки, міждисциплінарними відмінностями. Відсутність єдиної системи координації наукових досліджень призводить до значного дублювання дисертаційних тем.

В основному переважають роботи з історії становлення і функціонування радянської системи освіти, розвитку вищої і середньої школи, взаємин сім'ї і школи, ролі освітніх установ у подоланні безпритульності. До них належать дисертації О.С. Паращенко про роль освітніх установ у подоланні дитячої безпритульності, Т.Д. Антонюк про денационалізацію відносин сім'ї і школи, О.О. Лаврут про становище студентства у 20-х рр., Д.І. Абібуллаєвої про формування державної системи освіти кримських татар, М.С. Лисенко про середню спеціальну освіту в Україні, М.І. Мірошніченко про вищу школу у 1920-1928 рр., І.Б. Богінської про педагогічні кадри, В.В. Липинського про становлення і розвиток нової системи освіти у 20-х рр., Г.М. Кондратюка про народну освіту в Криму, В.В. Тертичка про початкову і середню школу, М.В. Прохорчик про стан народної освіти у Криму, Л.Ф. Шепель про діяльність робфаків, В.Г. Шарпатово про Наркомос УСРР у 1927-1933 рр., Ф.І. Кокотко про роботу культурно-освітніх організацій Півдня України, І.Я. Щупака про підготовку спеціалістів в середній технічній школі УРСР 20-30-х рр., О.В. Іщенко про політичну діяльність О.Я. Шумського. Авторами дисертаційних праць, захищених з історії формування системи освіти та підготовки педагогічних кадрів, є переважно жінки. Кількість дисертацій досягла того рівня, коли необхідно узагальнити результати науково-історичних досліджень. У 1995 та 2003 р. з'явилося два дисертаційних дослідження з історіографії освіти в УСРР 20-х – початку 30-х рр. [16; 17], але назріла необхідність комплексного аналізу сучасного стану наукових розробок.

Перелічені роботи вирізняються тематичною одноманітністю, які стосуються вищої і середньої школи, підготовки кадрів, ролі українських наркомів у формуванні самодіяльної української системи освіти. Ключовою проблемою є "народна освіта", хоча вона була державною, особливо у 30-х рр. Дослідники торкаються найрізноманітнішої проблематики: пролетаризації технікумів, організації навчального процесу в них, теоретичних засад розбудови вищої школи, її реформування за класовою ознакою, концепції і моделі освіти, фінансування навчальних закладів, кадрового складу, навчально-методичної роботи, діяльності учнівських і студентських колективів, системи профосвіти, організації педагогічного процесу, національної політики у сфері освіти, концепції національно-культурного будівництва тощо. За хронологією переважають 20-ті рр., які краще забезпечені архівними джерелами, статистичними довідниками, не "зіпсовані" масовими репресіями та русифікацією. Структурний компонент домінує над функціональним, тому низка проблем (система платної освіти, політичні настрої школярів і студентів, освітній рівень, взаємини сім'ї і школи) досліджено поверхово.

Зберегла наукову та суспільно-громадську актуальність проблема ролі і місця інтелігенції в духовному та культурно-освітньому розвитку України 20-30-х рр. У 1993 р. була захищена докторська дисертація

Г.В. Касянова, яка була першою ластівкою у пострадянському історіографічному дискурсі, хоча він тривалий час займався питаннями формування науково-технічної інтелігенції.

Соціально-політичний статус та професійно-освітні характеристики інтелігенції 20-30-х рр. активно розробляються істориками. Спостерігається певна послідовність наукового висвітлення, коли тема кандидатської стає інтелектуально-пізнавальним поштовхом для дисертаційного дослідження. Так, у 1993 р. В.В. Масненко захистив кандидатську дисертацію про суспільно-політичні позиції інтелігенції України у 20-х рр., а згодом написав ґрунтовну роботу теоретико-методологічного спрямування. Починаючи з другої половини 90-х рр. та упродовж десятиліття почали з'являтися кандидатські і докторські дисертації про інженерно-технічну [18], літературно-мистецьку [19; 20] та науково-педагогічну інтелігенцію України 20-30-х рр. [21], а також про політичний терор проти наукової інтелігенції [22]. Історики застосовують галузевий підхід, намагаються показати роль і місце інтелектуальної еліти у суспільстві, відтворити руйнівні наслідки масових репресій.

Пріоритетною темою сучасних дисертаційних досліджень є політика українізації та здійснення коренізації національних меншин. Вона посідає вагоме місце в історіографії проблем культурно-освітнього життя суспільства 20-х – першої половини 30-х рр. В Інституті історії України НАНУ укладено Науково-допоміжний бібліографічний показник літератури і джерел з питань коренізації, до якого залучили 56 авторефератів дисертацій, які безпосередньо або опосередковано стосуються українізації та розвитку національних меншин. За три роки після виходу зазначеного видання їх кількість неухильно зростає. Настав час для глибокого історіографічного аналізу, щоб з'ясувати фактологічні пріоритети і концептуальні засади науково-історичних досліджень цього важливого соціокультурного явища. Політика українізації, яка була складовою національної політики радянської держави, стала об'єктом і предметом дослідження одночасно, а також, подібно непу, своєрідним хронометром подій та явищ. Дослідники звертали увагу на українізацію вищих органів державної влади, на роль профспілок в українізації, її здійснення на Півдні України, впливу на видавничу діяльність "УРЕ", розвиток преси, участі інтелігенції, культурно-освітнього розвитку селянства "в період українізації", політичні і культурні процеси її реалізації. У 2001 р. з'явилася кандидатська дисертація з історіографії проблем вивчення українізації [23], а у 2000 р. про зарубіжну історіографію українського націонал-комунізму [24], тобто дві роботи з півсотні фактологічних праць.

Політика коренізації, яку почасти історики ототожнюють лише з побутуванням національних меншин на теренах України, також широко досліджується історичною наукою. Висвітлення відбувається переважно за територіальною або етнічною ознакою, хоча розглядаються соціально-економічні, політичні та культурно-освітні процеси. У 2006 р. захищена дисертація про історіографію історії польської національної меншини в Україні [25].

Набуває нового наукового напрямку історична регіоналістика, теоретико-методологічні проблеми якої з'ясувала Я.В. Верменич у докторській дисертації, захищеній у 2005 р. Одночасно відбуваються дослідження з історичного краєзнавства [26; 27], а паралельно співіснує спеціальна галузь – українознавство, тобто спостерігається певне дублювання, проте у такий спосіб забезпечується всебічне вивчення минувшини, хоч і спорадично.

Дослідження історії культурного розвитку українського радянського суспільства у 20-30-х рр. відбувається в контексті національно-культурного відродження, з'ясування окремих галузей та інституцій, теорії та історії культури, відтак дисертації мають кваліфікаційний статус науково-історичних праць. Трансформаційні та функціональні зміни у царині культури досліджували Л.М. Новохатько, Г.Г. Єфименко. Дисертації написані і захищені за спеціальністю "Історія України", які тематично стосуються культури, вирізняються ґрунтовним аналізом архівних джерел і фактологічним дискурсом самого дослідження. Роботи виконані за спеціальністю "Теорія та історія культури", надто узагальнюючі, в них відсутня належна джерельна база, а також не завжди простежується історичний контекст. Історики вивчають вплив державної політики на культуру у XX ст., виокремлюючи період 20-30-х рр. [28; 29], з'ясовують особливості розвитку музейної справи, бібліотек, вищих навчальних закладів культурологічного профілю, взаємодію сільської та міської культур у 20-х рр. [30; 31]. Досліджуючи становлення і тенденції розвитку театру ім. Івана Франка у 20-х рр., А.Л. Процик проігнорувала архівно-джерельну базу, але намагалася показати соціально-культурні чинники його формування. Вивчення масових свят українців, мистецтва танцю у 20-30-х рр. XX ст. є важливою складовою наукового пізнання, але історичне дослідження, особливо елементів повсякденного життя, має спиратися на серйозну джерельну базу, якщо воно претендує на відповідну кваліфікацію.

Духовна складова суспільного розвитку, крім культури та освіти, базується на релігії, відтак церковно-державні відносини становлять предмет науково-історичних студій, які набувають проблемно-тематичного розширення і неухильного поступу. Враховуючи заборону, яка існувала за радянського періоду стосовно цієї тематики, необхідно визнати факт становлення самостійного напрямку в історіографії історії духовно-культурного розвитку суспільства епохи тоталітаризму. Однією з перших дисертаційних робіт про ставлення держави до церкви була докторська дисертація В.О. Пашенка, захищена в 1993 р. Вона стосувалася відносин радянського режиму і православної церкви в Україні 20-30-х рр. Згодом почали з'являтися наукові дослідження інших авторів, які висвітлювали діяльність римо-католицької церкви, РПЦ, УАПЦ, але п'ять дисертацій поспіль мали одноманітну постановку проблеми: "Політика радянської влади щодо...". Дехто з дослідників обрав об'єктом дослідження збереження культових пам'яток або просто розвиток православ'я в 20-30-х рр. XX ст. [32; 33], інші розглядають церковне життя у контексті суспільно-політичного життя [34; 35], що в цілому засвідчує

відсутність монометодології, але необхідно визнати певний традиціоналізм. З'являються роботи про так званий "обновленський рух" [36], про окремих церковно-духовних діячів [37]. Церковна тематика все активніше досліджується, нагромаджується наукова література, відтак постає необхідність історіографічного аналізу, щоб уникнути дублювання "щодо" і визначити проблемно-тематичні пріоритети, теоретико-методологічні засади наступних досліджень.

Проаналізувавши автореферати кандидатських і докторських дисертацій, захищених в Україні протягом 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст. з історії суспільно-політичного, соціального та духовного розвитку 20-30-х рр. XX ст., автор дійшов висновку про абсолютну перевагу фактологічних досліджень над теоретико-методологічними, про те, що суто історіографічні праці становлять мізерну частину. Кількість фактологічних робіт неухильно зростає, відтак набуває актуальності концептуальний аспект науково-історичних досліджень. Виявляється, що на двісті сучасних дисертацій з проблем історії УРСР 20-30-х рр., захищених в Україні, близько десяти з історіографії, у тому числі дві з освіти, по одній з історії польської меншини та українізації і т. ін.

Неухильно зростаюча кількість дисертацій із соціально-політичних, економічних та духовних відносин міжвоєнної історії 20-30-х рр. в Україні спонукала нас до здійснення комплексного історіографічного дослідження, початком якого є наукова класифікація авторефератів дисертаційних праць сучасних українських істориків із пріоритетних проблем вітчизняної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Лях С.Р. Сельскохозяйственные рабочие Украинской ССР в 20-е годы: Автореф. дис. ... докт. ист. наук. – К., 1991. – 30 с.
2. Малій О.В. Соціальні зміни на селі та становище селян України в 30-ті роки: проблеми, наслідки: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Запоріжжя, 1996. – 17 с.
3. Лазуренко В.М. Заможне селянство України в умовах непу: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Донецьк, 2001. – 19 с.
4. Олійник В.М. Розвиток селянського самоврядування в 1921-1929 роках: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Черкаси, 2005. – 21 с.
5. Господаренко О.В. Діяльність місцевих органів влади і самоврядування на Півдні України у 1917-1920 рр.: соціально-економічний аспект: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Донецьк, 2005. – 18 с.
6. Слотюк П.В. Державна хлібозаготівельна політика на Україні в 1926-1927 роках (історико-економічний аспект): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1992. – 19 с.
7. Ковальова Н.А. Аграрна політика українських національних урядів (1917-1921 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 1999. – 18 с.
8. Бурмага В.П. Здійснення радянської продовольчої політики на Катеринославщині в 1919-1923 роках: військово-політичний аспект: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 2005. – 18 с.
9. Десятников О.В. Еволюція трудових відносин на селі в добу непу: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Черкаси, 2005. – 20 с.
10. Зеркаль М.М. Реалізація непу в економіці південних районів України: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Донецьк, 2005. – 20 с.
11. Лобач К.В. Історичний досвід регулювання споживчого ринку України в період непу (історико-економічний аспект): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1994. – 17 с.
12. Бут О.М. Організація управління промисленістю України в 1921-1941 гг. (Історико-партийний аспект): Автореф. дис. ... докт. ист. наук. – К., 1991. – 37 с.
13. Колесник В.Ф. Рабочий класс Украины в конце 20-30-х годы: Автореф. дис. ... докт. ист. наук. – К., 1991. – 35 с.
14. Кривуля О.О. Жінки та індустріалізація в Україні (1929-1938 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Луганськ, 2004. – 20 с.
15. Койнара А.М. Робселькоровское движение на Украине в 1933-1937 годы: Автореф. дис. ... канд. ист. наук. – К., 1991. – 19 с.
16. Ситніков О.П. Освіта в Українській СРР (1920-ті роки): історіографія: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2003. – 15 с.
17. Чирва Ю.І. Розвиток народної освіти України (1917-1932 рр.): історіографія проблеми: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 1995. – 16 с.
18. Гнітько С.П. Інженерно-технічна інтелігенція Донбасу в 1920-ті – на початку 1930-х років: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1996. – 25 с.
19. Тарапон О.А. Становище та діяльність літературно-мистецької інтелігенції України в умовах українізації (1923 – початок 1930-х рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1999. – 20 с.
20. Шипович М.А. Літературно-мистецька інтелігенція України у 1920-ті роки: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Донецьк, 2000. – 20 с.
21. Кузьменко М.М. Науково-педагогічна інтелігенція УСРР 20-30-х рр. XX ст.: еволюція соціально-історичного типу: Автореф. дис. ... докт. іст. наук. – Х., 2005. – 25 с.
22. Литвин Н.М. Політичні репресії проти наукової інтелігенції в радянській Україні в 1920-1930-х роках (ідеологічні аспекти проблеми): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2006. – 19 с.
23. Вашенко І.В. Політика українізації 1920-х – початку 1930-х років в Україні: проблеми історіографії: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 2001. – 18 с.
24. Потапенко Я.О. Зарубіжна історіографія українського націонал-комунізму: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2000. – 20 с.

25. Ващенко І.М. Історіографія історії польської національної меншини УСРР 1920-1930-х років: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2006. – 19 с.
26. Ткаченко В.В. Розвиток історичного краєзнавства на Чернігівщині у 20-30-х рр. XX ст.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1995. – 23 с.
27. Рябокобила О.О. Розвиток історичного краєзнавства на Харківщині в 20-30-х рр. XX ст.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Х., 2000. – 21 с.
28. Кручек О.А. Культура в УСРР в 1920-1923 рр. як об'єкт державної політики: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1997. – 22 с.
29. Автушенко І.Б. Тоталітаризація культурної сфери суспільного життя в УСРР (20-30-ті рр. XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2001. – 20 с.
30. Криворучко О.І. Проблема взаємодії сільської та міської культур в УСРР в 20-х роках (історичний аспект): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Запоріжжя, 1994. – 23с.
31. Святненко Г.В. Становлення і розвиток вузів культури і мистецтва в Україні в радянській період: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 1996. – 22 с.
32. Нестуля О.О. Церковна старовина України (1917-1941 рр.): Автореф. дис. ... докт. іст. наук. – К., 1996. – 33 с.
33. Слободянюк Е.П. Православ'я на Україні у 20-х – середині 30-х років XX ст.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Львів, 1996. – 20 с.
34. Марчук В.В. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України XX ст.: Автореф. дис. ... докт. іст. наук. – Чернівці, 2004. – 35 с.
35. Євсєєва Т.М. Російська православна церква в суспільно-політичному житті України 1917-1921 рр.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2002. – 18 с.
36. Білан Обновленський рух в Україні в 20-30-х рр. XX ст.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
37. Зінченко А.Л. Життя і діяння митрополита Василя Липківського: Автореф. дис. ... докт. іст. наук. – К., 1998. – 32 с.

Матеріал надійшов до редакції 18.10.2006 р.

Васильчук Г.Н. Проблемно-теоретические приоритеты современных диссертационных исследований по истории Украины 20-30-х годов XX ст.: историографический дискурс.

В статье раскрываются особенности современного историографического процесса в Украине. Осуществлена попытка научной классификации диссертаций по проблемно-тематическим и хронологическим признакам. Раскрыты приоритеты современных исторических исследований, учитывая отраслевой подход.

Vasylchuk G.M. The Problem-Thematic Priorities of Contemporary Theses Investigations in Ukrainian History of the 20-30-es of the 20th: Historiographic Discourse.

The article reveals the modern historiographical process peculiarities in Ukraine. The attempt of scientific classification of theses according to thematic and chronological characteristics is made. Contemporary historical investigations priorities are exposed taking into account field approach.